

DŮKAZNÍ BŘEMENO V TRESTNÍM ŘÍZENÍ

Abstrakt

Předkládaná disertační práce je převážně teoretickým pojednáním o podstatě, významu a využitelnosti institutu důkazního břemene v trestním řízení.

Důraz je kladen na analýzu přípustnosti a legitimacy přenesení určité formy tohoto břemene na obviněného, resp. stranu obhajoby, a to prizmatem některých základních zásad tuzemského trestního procesu: zásady *presumpce nevinny*, zásady *nemo tenetur se ipsum accusare*, zásady oficality včetně zásady vyhledávací a zásady materiální pravdy.

Úvodní pasáž práce je věnována rozboru stávající koncepce českého trestního řízení a dokazování v něm, se zaměřením na instituty, které jsou z hlediska rozřešení shora specifikované výzkumné otázky stěžejní: souvisejícímu pojmosloví a jeho připravenosti na práci s důkazními břemeny, zásadám, s nimiž může zkoumaný institut potenciálně kolidovat, identifikaci rozdílů mezi na břemenech vybudovaným adversárním řízením a kontinentálním řízením svěřujícím procesní odpovědnost za výsledek dokazování do rukou soudu.

Na to navazuje sumarizace a kritické zhodnocení dosavadních poznatků české a československé právní nauky ve vztahu k řešené problematice a rozbor relevantní judikatury zdejších vrcholných soudů.

V další části je představen způsob, jakým s institutem důkazního břemene pracují ‚konkurenční‘ právní odvětví: právo civilní, právo správní včetně přestupkového a právo daňové. Rozebrána jsou zejména pravidla pro dělení důkazního břemene a výjimky z nich, předpoklady a limity důkazního zatížení obviněného z přestupku či přenos důkazního břemene z daňového subjektu na správce daně a zpět v řízení daňovém.

Samostatná pozornost je věnována modelu dokazování v adversárním trestním procesu, pro nějž jsou důkazní břemena stran (včetně obviněného) typická: pro účely dalších odborných diskusí je představeno, přeloženo a zpřehledněno tamní pojmosloví, vysvětlen je způsob, jakým angloamerický trestní proces s důkazními břemeny pracuje, identifikovány jsou případy, kdy nese důkazní břemeno obviněný. Předložen je také přehled názorů na soulad tohoto modelu se zásadou *presumpce nevinny*.

Součástí práce je dále představení důkazního břemene v evropských souvislostech – jednak v judikatuře Evropského soudu pro lidská práva a Soudního dvora Evropské unie, jednak ve vybraných zahraničních právních řádech: nabídnut je pohled do úpravy německé, rakouské, francouzské, belgické, nizozemské, maďarské a rumunské, a to zčásti za pomoci dotazníkového šetření mezi zahraničními výzkumnými pracovníky.

Takto shromážděné poznatky se promítají do kapitoly představující důkazní břemeno z autorčina pohledu – s důrazem na otázky, jimž v tuzemsku nebyla dosud věnována přílišná pozornost nebo se naopak ukazují jako navýsost sporné: důkazní zatížení obviněného při prokazování (ne)příčetnosti, důkaz pravdy sděleného údaje u trestného činu pomluvy, prokazování podmínek pro aplikaci exkulpačního ustanovení § 8 odst. 5 TOPO, důkazní břemeno v oblasti sankcionování a vykonávacího řízení či důkazní břemeno v některých procesních otázkách. Součástí této kapitoly je také výzkum zaměřený na praktickou aplikaci již zmíněného § 8 odst. 5 TOPO, z hlediska řešené problematiky patrně nejkontroverznějšího institutu tuzemského právního řádu.

Na základní výzkumnou otázku, zda lze v trestním řízení přenést důkazní břemeno na obviněného, odpovídá autorka kladně a současně identifikuje oblasti právní úpravy, ve kterých se takový krok jeví jako opodstatněný, a konkrétněji formuluje předpoklady jeho realizace.

Klíčová slova:

důkazní břemeno • trestní řízení • dokazování • obviněný • presumpce nevinny